

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

راهکارهای برون رفت از جهالت از دیدگاه آیات و روایات

مؤلف :

مریم زارع

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

رشناسه: زارع، مریم، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور: راهکارهای برون رفت از جهالت از دیدگاه آیات و روایات / مولف
مریم زارع.

مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۱۵ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۱۶-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۱۰ - ۱۱۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.

Jaheliyat in the Qur'an*

موضوع: جاهلیت در قرآن

جهل -- جنبه‌های قرآنی

Ignorance (Theory of knowledge) -- Qur'anic teaching

Qur'an and science

قرآن و علوم

رده بندی کنگره: BP۱۰۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۸۰۵۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: راهکارهای برون رفت از جهالت از دیدگاه آیات و روایات

مولف: مریم زارع

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۱۶-۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ارسطو
Chaponashr.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۹
تمدن	۱۱
شکل گرفتن دنیای فردا	۱۴
کودک	۱۵
روانشناسی رشد و دیدگاه های مختلف در روانشناسی رشد	۱۸
نظریه رشد و شناخت	۲۴
روانشناسی تربیتی	۲۶
کودک و آموزش	۲۹
سابقه و ضرورت آموزش کودکان در خارج از ایران	۲۹
مهد کودک مجازی در استرالیا	۳۱
مهد کودک الکترونیکی از ژاپن تا آمریکا	۳۳
سابقه و ضرورت آموزش کودکان در ایران	۳۳
نگاهی به آموزش و پرورش کودکان در جهان امروز	۳۵
انتخاب شیوه مناسب آموزشی	۴۰
خلاقیت	۴۱
مفهوم خلاقیت	۴۱
عوامل موثر بر خلاقیت	۴۲
اهمیت خلاقیت از منظر آموزشی	۴۳

۴۴	راهبردهایی در جهت پرورش خلاقیت کودکان
۴۴	محورهای آموزش خلاقیت در جریان تدریس (منطقی، ۱۳۸۲):
۴۶	کودک و بازی
۴۹	فواید و نکات مثبت بازی در کودکان و دانش آموزان
۵۲	بازی و شخصیت
۵۳	بازی و رشد اجتماعی
۵۴	نقش بازی در رشد و زندگی کودک
۵۵	کودک و هنر
۵۵	تئاتر و هنرهای نمایشی
۵۷	موسیقی و کودک
۵۹	آواز
۵۹	قصه و قصه گوئی
۶۱	شعر
۶۱	نقاشی
۶۲	نقاشی و فرا فکنی
۶۳	کودک و معماری
۶۴	محیط، بازی، خلاقیت
۶۵	روند رشد و بازی کودک
۶۸	ادراک کودک

۶۹	..... حواس پنجگانه
۷۱	..... هوش
۷۲	..... حافظه
۷۳	..... دریافت حسی و ادراکی کودک از فضا
۷۴	..... تاثیر شرایط محیطی و کالبدی بر کودکان
۷۴	..... رنگ
۷۸	..... نور
۷۹	..... صوت
۸۰	..... تهویه
۸۰	..... فضای معماری کودکان
۸۳	..... خصوصیات فضاهای مورد نظر جهت طراحی
۸۴	..... تعامل با محیط
۸۴	..... استفاده از عوامل طبیعی زمین
۸۵	..... فضای سبز
۸۷	..... آب
۸۸	..... طراحی فضای باز و زمین بازی
۸۹	..... ساختارهای بازی ها
۹۱	..... پر جنب و جوش. بازی های فیزیکی
۹۲	..... فکر کردن. بازی های خلاقانه

۹۳	..... داشتن همراه. بازیهای اجتماعی
۹۳	..... بازی در سکوت و آرامش
۹۳	..... تجربه کردن. یادگیری از طریق بازی های حسی
۹۷	..... بازی با شن و گل
۹۹	..... اسباب بازیها
۱۰۱	..... طراحی فضا برای کودکان
۱۰۳	..... نشاط در فضای معماری
۱۰۳	..... راحتی
۱۰۳	..... اکتشاف در فضا
۱۰۴	..... تنوع و پیچیدگی
۱۰۴	..... خوانایی
۱۰۵	..... پذیرا بودن فضا
۱۰۶	..... رشد اجتماعی
۱۰۶	..... ارتباط و قلمرو گزینی
۱۰۷	..... خلوت
۱۱۱	..... منابع و مآخذ

مقدمه

دنیای امروز به دلیل گسترش رویدادهای علمی و تکنولوژیکی و نفوذ عمیق آنها در همه سطوح زندگی، عصر ارتباط و اطلاع رسانی نامیده می شود. به گونه ای که گسترش این امر، در زمینه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، به مقدار قابل ملاحظه ای مشاهده می شود. آموزش و پرورش به عنوان یکی از پایه ای ترین مفاهیم در تشکیل و توسعه ساختار یک جامعه به شدت تحت تاثیر این گسترش قرار گرفته است.

شکوفایی خلاقیت و نوآوری از مباحث مهم و با اهمیت دنیای امروز است که می توان پیشرفت و توسعه کشورها را به این عامل وابسته دانست. در دنیای امروز رقابت، خلاقیت و نوآوری می تواند عامل برد باشد، بنابراین باید کوشش کرد که در جهت پرورش و شکوفایی خلاقیت ذهنی کودکان و نوجوانان کشورمان گام برداریم و به عواملی که در این راستا موثر هستند توجه کنیم و مبانی آموزش و پرورش خلاقیت را در سطح جامعه ترویج دهیم. از آنجا که تقویت خلاقیت در دوران کودکی در تمام مدت عمر شخص موثر است باید آنرا بسیار مهم دانست. گاردنر معتقد است که تصور و تخیلی که در اوایل دوران کودکی شکل می گیرد، مبنای خلاقیت در دوران بلوغ است. آموزش و پرورش صحیح کودک به معنای فراهم آوردن مقدمات لازم برای به فعلیت رساندن قوای او است

۱۰ راهبردهایی در جهت پرورش خلاقیت کودکان

و باید به رشد احساسی، فیزیکی و عقلانی او کمک کرده تا با مشکلات و درگیری های زندگی به راحتی برخورد کند و برای آن ها راه حل پیدا کند.

بسیاری از پژوهش های حوزه کودک به وجه اکتسابی رشد و یادگیری می پردازد. فلسفه های متنوع آموزشی نظیر تجربه گرایی، طبیعت گرایی، رفتار گرایی و ... نتیجه همین پژوهش ها است. دیدگاه های نوین از جمله آموزش خلاق، یادگیری بازی محور و یادگیری فرآیندی را مبتنی بر خلاقیت و ابتکار کودک می داند که تحت تاثیر محیط فیزیکی و اجتماعی شکل می گیرد. در پی طراحی این شیوه های یادگیری، خلق فضاهایی برای میزبانی آن ها ضروری به نظر می رسد. بحث فضاهای عمومی دوستدار کودک و پیش از آن جنبش ساخت زمینهای باز از یک طرف، توسعه مدارس باز، مدارس چند هسته ای، مدارس اجتماعی از طرف دیگر و خلق موزها، فرهنگسراها و پارک های اختصاصی کودکان همه پاسخی به این ضرورت است.

پژوهش ها نشان می دهند در دوران کودکی قابلیت ها و خلاقیت کودکان پایه گذاری می شود و بهترین زمان پیشرفت برای خلاقیت و تخیل در فاصله سنی ۲ تا ۱۰ سال روی می دهد و کودکان طی این سالها از محیط تاثیر بیشتری می گیرند و در مورد محیط خود به طور طبیعی کنجکاو هستند (عظمتی، ۱۳۸۷).

تمدن

انسان از بدو تکامل، شروع به بنیان نهادن تمدن نمود و در طول این روند تکامل متناسب با هر نیازی برای آن ابزاری طراحی کرده و ساخته است. یکی از این نیازها ساختمان بوده که در روند تکامل بشر و ایجاد دانش در این زمینه، معمار طراحی آنرا متناسب با نیازهای استفاده کنندگان در طراحی اش تامین می نموده. در طراحی معماری، سلايق، علايق، عملکرد و کاربری ساختمان متناسب با شرایط محیطی در نظر گرفته می شود. در سالهای دورتر خانه بستری اجتماعی و عاطفی برای رشد و تعالی کودک فراهم می ساخت و دوره بلند مدتی از کودکی را در بر می گرفت. اما امروزه خانه های ما نمی توانند مامن همیشگی کودکان باشند چرا که آن ها قابلیت لازم برای برآوردن نیازهای یک کودک را ندارند. یکی از این بناهای ضروری در عصر حاضر مهد کودک یا کودکستان است که از دو واژه مهد به معنی گهواره و بستر و واژه کودک که یک رده سنی از رده های سنی انسان می باشد، تشکیل شده است. گرچه در گذشته مهد کودک ها صرفاً جهت نگهداری کودکان بوده اند، اما امروزه این مکانهای معماری هدفمند شده و تبدیل به آموزشگاهی برای آموزش، پرورش و نگهداری کودکان خردسال در بازه ایی زمانی از روز است، که نقش به سزایی در تربیت کودکان دارند و برای گذار آنها از محیط خانه به مدرسه برنامه

---

¹ Nursery, Kindergarten, Nursery School, Pre-School

۱۲ راهبردهایی در جهت پرورش خلاقیت کودکان

ریزی شده اند. معمولا کودک از سه سالگی آمادگی ورود به مهد کودک را پیدا می کند. وی در آنجا با محیطی جدید آشنا شده که به او توانایی ها و دانش های بیشتری می آموزد تا برای ورود به مدرسه و همینطور گسترش روابط اجتماعی با دیگران آماده شود. زندگی اجتماعی در یک مهد کودک از جمله مهمترین دوره های زندگی خردسالان است. در این دوره کودکان می توانند معنای زندگی گروهی را حس کنند. فضایی که کودکان همدیگر را ملاقات می کنند و تجربه های فعالیت اجتماعی و دسته جمعی آن ها شکل می گیرد و حس رقابت و رفاقت در آن ها پایه گذاری می شود و نخستین گام های استقلال در وجود آن ها نهادینه می شود. آنها در حساس ترین و مهم ترین سالهای زندگیشان یعنی زمانی که پایه های رشد شخصیتی، فیزیکی، ذهنی، عاطفی، جسمی و اجتماعی آن ها شکل می گیرد تا زمانی که وارد شهر می شوند، نیاز دارند زندگی اجتماعی را در مقیاس خود تجربه کنند و تامین چنین نیازی مستلزم فراهم بودن فضایی کودکانه و صمیمانه است. بررسی ها نشان می دهد که عوامل مهمی که در تعیین کیفیت محلهای نگهداری کودکان موثر است به جنبه های مختلف آن باز می گردد که یکی از این عوامل و شاید مهمترین آنها معماری و فضاهای فعالیت مناسب برای کودکان باشد. بازی، مشارکت گروهی و تعاملات اجتماعی کودک، نه فقط در قالب برنامه های آموزشی، بلکه به وسیله طراحی اجزا و عناصر معماری در سامانه های کالبدی و عملکردی متناسب با ویژگیها و نیازهای

کودکان امکان پذیر است. اساس طراحی معماری و برنامه ریزی فضایی منطبق با شرایط کودکان به طور قطع بستگی به میزان شناخت ویژگیهای جسمی و روانی کودکان در مراحل مختلف رشد آنان دارد و باید دارای شرایط مناسب و مطلوب برای رشد حواس کودک در درک عوامل محیطی و همسو با شناسایی پدیده های قابل درک توسط حواس انسانی او باشد. اکنون می دانیم انگیزه های حسی که کودک از محیط پیرامونش دریافت می کند برای پیشرفت او اهمیت حیاتی دارند، روانشناسان به تاثیر فضای معماری بر رفتار کودکان پی برده اند و این به عهده معمارانی آشنا به علوم رفتاری کودک است که در فرایند طراحی، این دیدگاه ها را با نیازهای فضایی کودک تلفیق کنند. این توجه باید معطوف به زندگی کودکان و جهان کوچک آن ها، به خصوص رابطه نزدیکشان با طبیعت و فضای سبز باشد. در نتیجه توجه ویژه به مساله طراحی فضاهای آموزشی و تفریحی کودکان سبب برانگیختن حس کنجکاوی، خلاقیت، رشد هوش و زبان و تکامل اجتماعی آنان می شود و در نهایت به کودکان می آموزد که چگونه با دیگران همکاری کنند، مسئولیت هایی را به عهده گیرند و در یک اجتماع یا فرهنگ زندگی کنند.

متأسفانه با گذشت سالها از تاسیس فضاهای آموزشی، همچنان جامعه ما شاهد تحولات چشمگیری در معماری بناهای آموزشی نبوده است و در حال حاضر اکثر دبستان ها و مهد کودک ها در فضا های فاقد طراحی مناسب و یا در فضا هایی با کاربری غیر آموزشی

(مثل خانه) تاسیسمی گردند. براساس مطالب بیان شده می توان مسئله را اینگونه بیان نمود کهساخت و سازهای معماری فضای زندگی کودکان جامعه امروز ایران بسیار کم رنگ می باشد و نیازمند توجه بیشتر است. در اصل محلهای نگهداری کودکان فضاهای کوچک، شلوغ، بی رنگ، یکنواخت، صرفا عملکرد گرا و تغییر کاربری یافته ای می باشند که فاقد طراحی مناسب ویژه کودکان هستند. واقعیت امر این است که فضاهای آموزشی کودکان ما بیشتر، باعث از بین رفتن خلاقیت آنها می شود. ، بی توجهی به تاثیر کیفیت فضای معماری در پرورش خلاقیت کودکان مانع ذوق و شوق کودک، برای ورود به آنها می شود. اهمیت آموزش و پرورش کودکان سبب می شود که کمبود چنین فضاهایی ملموس شده و توجه ویژه ای جهت طراحی مجموعه آموزشی مناسب، ویژه کودکان با عملکردی علمی، فرهنگی، تفریحی و پاسخگوی نیازهای آن ها مد نظر قرار گیرد و به پر شدن این خلاء کمک کند.

شکل گرفتن دنیای فردا

اهمیت این موضوع به معنای اهمیت کودکان در شکل دهی دنیای فردا می باشد. اعضای کوچک و جوان جامعه که قابلیت تاثیر گذاری بر شکل دهی محیطشان را با بیان نیازها و تمایلات خودشان دارند ولی در این مهم نیاز به کمک بزرگسالان دارند. این حقیقت انکار ناپذیر است که کودکان در سنین طفولیت تنها به مراقبت و تامین نیازهای جسمانی نیاز

ندارند بلکه باید همه ابعاد وجودی آنها (جنبه های روانی، عاطفی، شخصیتی، هوش و شناختی و اخلاقی) مورد توجه قرار گیرد.

تمام ادیان الهی، بخصوص دین اسلام، همه انسانها را به تعلیم و تربیت دعوت نموده و آنها را ترغیب نموده اند که از دوران کودکی به این امر مهم اهتمام ورزند؛ زیرا که کودکان در این دوران دارای ویژگیهایی هستند که بزرگسالان از آن بی بهره اند و آن، آمادگی پذیرش بسیار زیاد برای یادگیری است که در قلب و ذهن آنان وجود دارد. در روایات نیز اهمیت توجه به مراحل رشد انسان قابل بررسی است. از امام صادق (ع) نقل شده است: فرزندان را تا هفت سالگی بگذار بازی کند و هفت سال او را ادب آموز و در هفت سال سوم او را ملازم و همراه خود دار. یکی از اهداف تعلیم و تربیت فرزند در خانه و مدرسه، آماده سازی او برای زندگی در اجتماع و تعقیب اهداف جامعه الهی است. همچنین آمده است: اگر کودک می دانست که خداوند متعال چه استعدادی در وی نهاده است که براساس آن می تواند خود را به اوج قله معرفت برساند، شادمانه آواز رهایی سر می داد و با تلاش تمام سعی می کرد خود را به نهایت این شناخت برساند (ژاله فر، ۱۳۸۴).

کودک

مراحل رشد انسان از نظر فیزیولوژیک و روانشناسی به چند مرحله تقسیم میشود که تعریف کودکی برای افراد بر حسب فرهنگ حاکم بر جامعه ایشان متفاوت است. به بیان

۱۶ راهبردهایی در جهت پرورش خلاقیت کودکان

ساده کودکی را می توان گستره ی سنی یکپارچه ای دانست که به صورتی متمایز از سایر دوره های زندگی از تولد تا نوجوانی ادامه دارد. طبق تعریف فرهنگ فارسی معین، کودک به معنای کوچک، صغیر و فرزند ی که به حد بلوغ نرسیده (پسر یا دختر) یاطفل آورده شده است. طبق تعاریف حقوقی جمهوری اسلامی ایران، کودک به فردی اطلاق می شود که به سن بلوغ نرسیده باشد. قانون مدنی در تبصره یک ماده ۱۲۱۰ مصوبه ۱۳۶۰ مجلس شورای اسلامی، سن بلوغ را برای پسران پانزده سال و برای دختران نه سال قمری ذکر کرده است. کنوانسیون حقوق کودک که مفاد آن در سال ۱۳۶۸ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسیده و مجلس شورای اسلامی ایران نیز در سال ۱۳۷۲ آنرا پذیرفته است، در ماده یک خود اشاره به آن دارد که کودک کسی است که دارای سنی کمتر از ۱۸ سال باشد، مگر آنکه طبق قانون اجرا در مورد کودک، سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود. از نظر مرکز آمار ایران کودک به کسی گفته می شود که اجازه فعالیت شغلی نداشته باشد که در این تعریف سن کودک حداکثر ۱۵ سال تمام شمسی است.

با دخالت عوامل گوناگونی کودکی به گامهای کوتاه تری تقسیم شده است. مطالعه نیازهای بهداشتی، بررسی نیازمندی های آموزشی و پایش رشد شناختی و اجتماعی

کودک از عوامل دخیل در دوره بندی کودکی بوده است. این دوره ها را می توان به صورتی که در ادامه بیان می شود تقسیم بندی نمود.

• دوره نونهالی (۳ تا ۶ سالگی)

با پشت سر گذاشتن دوره شیر خوارگی کودک به آزادی و بی نیازی گرایش دارد و در عین حال به راحتی های دوره شیر خوارگی نیز بی میل نیست ، کودک در این دوره ناتوان و درمانده نیست و به تدریج فضای حیاتی و فعالیت های اجتماعی اش را گسترش می دهد . در آغاز این دوره رشد کودکان به لحاظ بدنی، عقلی و اجتماعی سریع و قابل ملاحظه است . در میانه این دوران تشکیل گروه های بی نظم و ناپیوسته دوستی اتفاق می افتد . گنجینه لغات کودک در نقش ابزاری برای ایجاد ارتباط عمل می کند . علی رغم تلاش همیشگی در جهت سر در آوردن از محیط پیرامون پیروی از دیگران بخش قابل توجهی از رفتارهای ایشان را شکل می دهد و برای کسب حمایت بزرگتر ها برای بر آوردن نیاز هایشان آگاهانه تلاش می کنند. تسلط بر اندام های حرکتی ، مهارت کار با ابزارها و توان جست و خیز را فراهم می آورد . در بازی های گروهی شرکت فعال دارد و قادر است با تمرکز داستان های بلند را بشنود ، سوال های جدی تر می پرسد و جواب های جدی می خواهد.

۱۸ راهبردهایی در جهت پرورش خلاقیت کودکان

• دوره نوباوگی (۶ تا ۱۲ سالگی)

از اتفاقات عمده ی این دوره آغاز رسمی آموزش های آکادمیک است ، رشد فیزیکی در این دوره نسبت به دوران نونهالی و نیز نوجوانی کندتر می شود ، تصویر کودک از خودش در این دوره روشن تر شده، او موقعیت خود در تعامل با محیط اجتماعی را در می یابد . در مدرسه اولین قدم ها برای ارزش گذاری توانمندی های فردی کودک برداشته می شود ، او بنابر آنچه انجام می دهد در گروه پذیرفته می شود و از خلال باز خورد های دریافتی خود را ارزیابی می کند روابطش را گسترش می دهد . در نیمه دوم این دوران کودکان جدی تر و فعال تر عمل می کنند ، ضمن انتقاد از بزرگترها به انجام کارهای مخصوص آن ها علاقه مند است . ویژگی عمده این دوران را می توان پیدایش روح همکاری گروهی و در عین حال رقابت کودکان با یکدیگر است . دوستی های این دوره می تواند به صمیمیت منجر شود.

روانشناسی رشد و دیدگاههای مختلف در روانشناسی رشد

همه موجودات زنده در طول زندگی خود دچار تغییر و تحولاتی می شوند. معمولا رشد بدنی تا زمان معینی پس از تولد ادامه می یابد، ولی رشد جنبه های روانی همواره و به صورت های گوناگون ادامه دارد . رشد انسان در دوره کودکی و در همه جنبه ها با سرعتی بیش از دوره بزرگسالی ولی به صورت پیوسته ادامه می یابد. رشد انسان در دوره

کودکی و با گرایش فطری و غریزی به سوی کمال، متأثر از عوامل درونی و شرایط زیست محیطی بوده و در شکل گیری خصوصیات انسان در دوره های بعد بسیار موثر است. برای رشد تعاریف گوناگونی بیان شده است، یکی از عام ترین تعاریف به این شرح است رشد عبارت است از همه تغییر و تحولاتی که از زمان تشکیل سلول تخم تا هنگام مرگ در انسان رخ می دهد. رشد حرکتی مستمر، دائمی و پیوسته بوده و گاهی آهسته و زمانی همراه با آهنگی سریع صورت می پذیرد.

قبل از قرن ۱۸ اهمیت محیط در رشد و تکامل انسان چندان مورد توجه قرار نمیگرفته است. اما امروزه تحقیقات نشان داده اند که غیر از چند صفت مربوط به گروه های خونی، هیچ یک از صفات وراثتی موجود در انسان از نفوذ عوامل محیطی بر کنار نیست. تمام صفات جسمانی و روانی، نتیجه کنش متقابل و دائمی دو عامل وراثت و محیط هستند (احدی و بنی جمالی، ۱۳۸۲).

محیط کودک باید در حد امکان بر انگیزاننده و مناسب باشد تا کودک بتواند استعداد های بالقوه خود را به فعلیت در آورد. هر چه محیط زندگی و اجتماعی کودک، غنا و آرامش بیشتری داشته باشد، استعداد هایش بهتر رشد می کنند. (مقدم، ۱۳۵۸).

اهمیت رشد در دوران کودکی از نظر برخی مشاهیر اینچنین آمده است، ((آلبرت اینشتین)) در خاطرات خود بیان می کند: نظریه نسبیت نمی توانسته در دوران بزرگسالی

من شکل گرفته باشد، زیرا آدمی در بزرگسالی فرصتی برای اندیشیدن به فضا و مکان ندارد. این ها چیزهایی است که وقتی کودک بودم به آن ها فکر کرده ام. (اریک برن))

از موجودی درون انسان نام می برد که به آن پروفیسور کوچولو می گوید . پروفیسور کوچولو به جستجوگری مشغول است و در این زمان تنها باید شرایطی را برای کودکان برنامه ریزی کرد که این پروفیسور کوچولو تخریب نشود و همین دانشمند وجود آدمی است، که می تواند زمینه ساز تبدیل یک کودک به دانشمندی عالی قدر و انسانی متکامل و خلاق شود . از این رو باید به کودکان خود با دید دیگری بنگرید زیرا بنای یک جامعه سعادت مند با تلاش همین کودکان بذاته خلاق ریخته می شود.

پرورش: پرورش تغییراتی است که بر اثر آموزش و تاثیرات عوامل محیطی در انسان به وجود می آید . پرورش تغییر در جنبه های رفتاری انسان است ، در صورتی که رشد ، تغییرات کمی و کیفی در جسم و روح اوست . (احدی و بنی جمالی، ۱۳۸۲).

پختگی (رسیدگی): به تغییرات خاصی اطلاق می شود که عامل اساسی در آن گذشت زمان همراه با تکامل و نظام یافتگی سیستم های عصبی است. انسان قادر نیست رفتاری را فرا گیرد مگر اینکه به مرحله ای از نمو رسیده باشد . به عبارت دیگر برای ظهور هر رفتاری دستیابی به حداقلی از رشد ، تکامل و آمادگی ضروری است . پختگی به تجربه کودک از محیط اطرافش بستگی چندانی ندارد . خصوصیات و تغییراتی که در کودک به وجود